

בס"ד, ג' שבט התשפ"ו

מנחות י' – המקור וההגדרה של עבודת "ימין" בקרבנות

שאלות:

1. אלישבע חלצה את הנעל של גיסה ברוך, מרגלו השמאלית, האם החליצה תקיפה?

המקור לדין "ימין" בקרבנות

רבי ירמיה שאל את רבי זירא: למה כתוב **על בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית** לגבי השמן של מצורע עשיר? לכאורה, הפסוק הזה מיותר, הרי כתוב **על דם האשם** (שניתן על האזן והבהונות הימניים כמו שמופיע בפסוקים הקודמים).

- הגמרא משיבה: ששני הפסוקים (בדם ובשמן) נצרכים: אחד בא להכשיר צדדין (לתת את השמן בצד הבהון זה כשר), והשני בא לפסול צידי צדדין (את החלק התחתון של הבהון).
- הגמרא שואלת: למה כתוב גם **על דם האשם** וגם **על מקום דם האשם**? התשובה היא שצריך לומר שניתן לתת את השמן בין אם כבר אין שם דם, שנתקנה, ובין אם עדיין יש דם להשמיע שהדם לא נחשב חציצה.
- רבא שואל: מאחר וכתוב שאת דם האשם נותנים על האזן והיד והרגל בבהון הימנית, למה כתוב שש פעמים את המילה **הימנית** לעניין מתן השמן במצורע עני ועשיר?
 - רבא משיב: שמשלושת המופעים המיותרים לומדים גזירה שווה:
 1. **יד יד** ללמוד **קמיצה** שתהא בימין.
 2. **רגל רגל** ללמוד **חליצה**: שתהא בימין.
 3. **אזן אזן** ללמוד **רציעה** של עבד עברי: שתהא בימין.
- הגמרא שואלת: לדעת רבא למה כתוב ארבע פעמים **כפו השמאלית**? שהרי בניגוד לתשובתו של רבי זירא בדף הקודם כאן למדנו על קמיצה בגזירה שווה שהיא בימין.
- הגמרא דורשת באופן אחר לפי רבא: המופעים המיותרים של המילה **שמאלית** נועדו ללמד:
 - אחת בשביל ללמד שבעשיר צריך לשים את השמן על כפו השמאלית.
 - עוד אחת לעכב, שכפו הימנית פוסלת, כיוון שהיה מקום לחשוב שאם בכל מקום ימנית היא בסדר, כאן שאפשר בשמאלית, קל וחומר שימנית זה בסדר.
 - שני המופעים הנוספים הם אכן מיותרים, וכמו שאומר **תנא דבי רבי ישמעאל** שכל פרשה שחוזרת על עצמה היא חוזרת באופן מלא למרות שהיא מחדשת רק דבר אחד (במקרה שלנו, חידוש של קרבן עולה ויורד בפרשת עני מצורע).
- 2. ירחמיאל כהן העלה את הרגל הימנית של כבש התמיד, בידו השמאלית למזבח, צריך להוריד אותה?

מתי חובת "ימין" בקרבנות

רבה בר בר חנה אמר משם **ריש לקיש**: כל מקום שנאמרה אצבע וכהונה לא תהיה אלא ימין (כמו בחטאת שכתוב שם גם אצבע וגם כהונה, ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו, וזה נלמד ממצורע ששם כתוב ימנית). (הסוגיא להלן מאד דומה לסוגיא שראינו בזבחים כד)

- הגמרא **מקשה**: קמיצה לא כתובה בה אצבע ובכל זאת המשנה אומרת שקמץ בשמאל – פסול? **רבא מתרץ**: מספיק שכתוב או אצבע או כהונה כדי לפסול בשמאל.
 - **אביי מקשה** על **רבא**: הרי הולכת אברים לכבש, כתובה בה כהונה, והולכת אברים מותרת בשמאל (שהרי את הרגל של הכבש לוקחים ביד שמאל למזבח). הגמרא **משיבה**: שכשאמרנו שמספיק לכתוב או אצבע או כהונה, זה רק בדבר שמעכב כפרה כמו ההזאות של המצורע, אבל הולכה של האיברים לא מעכבת (כי אפשר לנתח את הכבש ליד המזבח וישר להעלות אותו).
 - הגמרא **מקשה**: הרי קבלה של הדם, מעכבת כפרה וכתובה בה כהונה, ובכל זאת **רבי שמעון** מכשיר קבלה בשמאל! הגמרא **מתרצת**: שלדעת **רבי שמעון** צריך גם אצבע וגם כהונה כדי לפסול.
 - הגמרא **שואלת**: האם באמת ל**רבי שמעון** צריך את שניהם? הרי הברייתא אומרת **שרבי שמעון** אומר: כל מקום שכתוב אצבע זה ימין. הגמרא **מתרצת**: שאצבע לבד זה ימין, אבל כהונה לבד זה לא ימין, אלא אם כן כתוב גם אצבע.
 - הגמרא **מקשה**: אז בשביל מה בכלל כתוב כהן אם אצבע לבד מספיק? הגמרא **עונה**: צריך ללמד שהוא חייב להיות בבגדי כהונה (בכהונו), אבל אין לזה קשר לימין.
 - הגמרא **שואלת**: מה לגבי זריקה? לא כתוב בה אצבע אלא רק כהונה, ו**חכמים** אומרים שזרק בשמאל – פסול ואין ראייה **שרבי שמעון** חולק. **אביי משיב**: **שרבי שמעון** אכן חולק בברייתא על הכלל הזה (ומכשיר קבלה וזריקה בשמאל).
 - הגמרא **שואלת**: לדברי **רבא** (לשיטת **חכמים**), אם כבר מכהונה שבקמיצה ניתן ללמוד ימין, למה צריך את הגזירה השווה יד יד לקמיצה? הגמרא **משיבה**: צריך לימוד נוסף, אחד לקומץ עצמו ואחד לקידוש קומץ בכלי שרת, שצריך לתת אותו בימין לתוך הכלי.
- הצורך בגזירה שווה לשיטת רבי שמעון:**
- הגמרא **מקשה**: ל**רבי שמעון** שסובר שלא צריך קידוש קומץ בכלי או מקסימום גם אם הוא דורש בכלי אפשר לעשות את זה בשמאל (יש בזה מחלוקת אמוראים בהמשך המסכת), בשביל מה צריך את הגזירה השווה של **רבא**?
 - הגמרא **משיבה**: הלימוד נצרך לקמיצה של מנחת חוטא. שהרי לעניין לקמוץ מנחה רגילה ביד ימין אין צורך בגזירה השווה, כי **רבי יהודה בריה דרבי חייא** לומד לשיטת **רבי שמעון** מהיקש מהפסוק קדש קדשים הוא כחטאת וכאשם (שכשעובדים ביד ולא בכלי – צריך לעבוד בימין כחטאת).
 - אבל במנחת חוטא היה מקום לחשוב שבגלל **שרבי שמעון** אמר שלא יהיה קרבנו של החוטא מהודר, אולי גם אם יקמוץ בשמאל זה יהיה כשר. הגזירה השווה משמיעה לנו שצריך לקמוץ גם את מנחת החוטא, בימין.